

LAUSUNTO

Aihe: OM:n selvitys ”Verkkovaikuttamista 2010-luvulla”

Vihreä liitto r.p. kiittää sille esitetystä lausuntopyyntöä ja lausuu pyydettyä seuraavaa:

Selvitys on kiitettävä ja tasapainoinen arvio verkkovaikuttamisen mahdollisuuksista. Se tunnistaa ilmeiset mahdollisuudet, jotka verkko tarjoaa kansalaistoiminnalle, mutta ei sorru katteettomaan hehkutukseen. Selvityksessä tunnustetaan ongelmat, jotka liittyvät:

- 1) verkkoaktivismiin vaikuttavuuteen: vaikuttamisen typistyminen ”kliktivismiksi”, joka pahimmillaan luo illuusion vaikuttamisesta, mutta tosiasiaa jää tyystin vaille vaikutusta todelliseen päätöksentekoon, koska se ei kanavoidu mihinkään reaali maailmaan
- 2) verkko-osallistumisen epätasa-arvoiseen jakautumiseen: ”digikansalaiset” omaksuvat helposti uudet osallistumisen muodot, mutta vastaavasti toiset (varsinkin iäkkäämmät) syrjäytyvät uusista osallistumisen keinoista

Selvitys tekee hyvän analyysin näistä ongelmista, mutta suhtautuu perustellun optimistisesti verkkovaikuttamisen roolin vahvistumiseen.

Vihreä liitto r.p. haluaa kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin selvityksessä esiin nostettuihin asioihin:

Yhdistyslain muutostarpeet

Vihreä liitto kannattaa selvityksessä esiin nostettua ajatusta, että kokonaan verkossa toimiva yhdistyksen päätöksenteko olisi sallittua. Tämä tarkoittaisi luopumista vaatimuksesta, että kokouksen on välttämättä oltava fyysisesti koolla tietyssä paikassa. Mahdollisuus verkossa tapahtuvaan päätöksentekoon olisi luonnollisesti vain mahdollisuus, ei pakko: yhdistyksen tulisi päättää mahdollisuuden käyttöönotosta säännöissään.

Vihreä liitto ei sen sijaan kannata selvityksen ajatusta päätöksenteon moitteenvараisuuden ja mitättömyyden kriteerien lieventämisestä. Yhdistystoiminnan perusta on jäsenten tasavertainen oikeus osallistua yhdistyksen päätöksentekoon. Yhdistyslaki on tarkoituksella tiukka tämän jäsenten perusoikeuden loukkaamisen suhteen: oleellinen jäsenten yhdenvertaisuuden loukkaus – esimerkiksi joidenkin jäsenten jättäminen kutsumatta yhdistyksen kokoukseen – aiheuttaa kokouksessa tehtyjen päätösten mitättömyyden. Tätä tiukkuutta jäsenten oikeuksien toteutumisen suhteen ei ole syytä lieventää.

Toisin kuin selvityksessä katsotaan, ei liene myöskään syytä katsoa että verkko-osallistuminen toisi mukanaan suuremman riskin yhdistyksen kokousten muuttumisesta moitteenvараisiksi tai mitättömiksi. Kokouksen päätökset muuttuisivat mitättömiksi, jos jäseniä ei oltaisi kutsuttu kokoukseen – ts. annettu heille mahdollisuutta tulla käyttämään jäsenoikeuttaan. Jos sen sijaan he itse valitsevat osallistumisen tavakseen verkko-osallistumisen, tietoisina sen teknisistä riskeistä, ja esimerkiksi teknisen häiriön vuoksi heidän osallistumisensa katkeaa kesken kokouksen, tätä voitaneen verrata lähinnä tilanteeseen, jossa jokin muu ulkopuolinen syy pakottaa osallistujan poistumaan kesken kokouksen. Tällöin kyse ei ole siitä, että jäsentä olisi estetty käyttämästä hänen perustavaa jäsenoikeuttaan.

Kevytrekisteröinti

Vihreä liitto pitää selvityksessä esiin nostettuja epäilyksiä jonkinlaisen nykyistä yhdistyksen rekisteröimistä kevyemmän menettelyn, ”kevytregisteröinnin”, tarpeellisuudesta oikeina. Kuten selvityksessä todetaan, yhdistyksen rekisteröiminen on jo nyt mahdollista melko nopeasti ja vähällä työllä. Yhdistyksen rekisteröitymismenettely on olemassa juuri siksi, että se tuo selvityksessä todetut selkeät oikeushyödyt kansalaistoiminnalle: yhdistyksestä tulee oikeushenkilö, eivätkä

jäsenet ole henkilökohtaisesti korvausvastuussa sen toiminnasta. On vaikea nähdä, mitä hyötyjä tarjoaisi ”kevytrekisteröinti”, joka ei kuitenkaan tarjoaisi näitä oikeushyötyjä. Vihreä liitto ei kannata erillisen kevytrekisteröinnin selvittämistä.

Rahankeräyslain muutostarpeet

Vihreä liitto kannattaa selvityksessä esitettyä ajatusta, että tietyin kriteerein rahankeräyslupa voitaisiin myöntää nykyistä kevyemmällä menettelyllä tai keräyslupaa ei tarvittaisi lainkaan. Nämä kriteerit tulee luonnollisesti sovittaa siten, että lupaviranomaisen mahdollisuudet puuttua keräystoiminnassa esiintyviin väärinkäytöksiin säilyvät. Kevennetty menettely kuitenkin edistäisi vapaamuotoisen, projektiluonteisen kansalaistoiminnan organisoimista ja parantaisi kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. Verkko on yhä keskeisempi rahankeräysten kanava, ja koska se verkko ylittää alueelliset rajat, keräyslupaa verkkokeräykselle ei voi rahankeräyslain puitteissa myöntää paikallinen poliisilaitos, vaan keräyslupa täytyy aina hakea poliisihallitukselta. Tämä on tarpeettoman raskas menettely pienehköille, projektiluonteiseen toimintaan liittyville keräyksille.

Pääsy kaikkiin julkisiin asiakirjoihin ja tietoihin

Vihreä liitto kannattaa voimakkaasti selvityksen näkemystä, jonka mukaan kaikki julkisin varoin tuotettu tieto tulisi saada verkossa kaikkien käyttöön, ellei laki nimenomaisesti rajoita asiakirjan julkisuutta. Tämä tarkoittaisi hyvin järjestettyä ja helppoa pääsyä esimerkiksi kuntien ja valtion tietokantoihin.

Yhdistysrekisterin käytännöt

Selvityksessä sivutaan useissa kohdin yhdistysrekisterin roolia suhteessa aatteellisissa yhdistyksissä tapahtuvaan vapaaseen kansalaistoimintaan. Vihreä liitto katsoo, että Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) alaisuudessa toimiva yhdistysrekisteri on erityisasemassa verrattuna muihin PRH:n ylläpitämiin rekistereihin. Perustuslain turvaama yhdistymisvapaus ei toteudu, mikäli rekisteriviranomaisen palvelumaksut nousevat niin korkeiksi, että ne alkavat muodostua esteeksi yhdistysten rekisteröinnille ja toiminnalle. Yhdistysrekisterin erityisasema tulisikin turvata siten, että sen ei pitäisi joutua rahoittamaan toimintaansa maksukorotuksilla – eikä leikkauksilla, jotka pidentäisivät yhdistysasioiden käsittelyaikoja entisestään. Yhdistysrekisterin taloudellisten toimintaedellytysten turvaaminen on välttämätön ehto selvityksessä mainitulle, erittäin kannatettavalle päämäärälle, että yhdistysrekisterin ylläpitämät yhdistysten tiedot olisivat verkossa ilmaiseksi saatavilla. Tällä hetkellä vain minimitiedot yhdistyksistä ovat maksutta saatavilla yhdistysrekisterin sinänsä erinomaisissa nettipalveluissa. Vihreä liitto pitää tätä selvityksen tavoin epäkohtana. Yhdistyksiä koskevan tiedon saattaminen jakoon maksutta sähköisessä muodossa helpottaisi monien käytännön järjestötoimintaan liittyvien asioiden – kuten yhdistysten voimassaolevien sääntöjen ja virallisten nimenkirjoittajien – selvittelyä.